

Tarbiyachilar va ularning kommunikativ kompetensiyasini shakllanishida musiqaning o'rni

Maxmudova Dilafuz Baltabayevna

Xalqaro Nordic universiteti “Psixologiya va maktabgacha ta’lim” kafedrası

katta o‘qituvchisi

dilafuzmakhmudova1974@gmail.com 90-389-49-69

ANNOTASIYA: Musiqa, insoniyat tarixida muhim o'rin tutib kelgan san'at shakli bo'lib, tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Finlandiya va O'zbekiston kabi ikki turli madaniyat va ta'lim tizimiga ega davlatlarda musiqaning o'rni va ta'siri farq qiladi. Ushbu maqolada bir tomondan musiqaning tarbiyachilar va ularning kommunikativ kompetensiyasini shakllanishidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinsa, ikkinchi tarafdin, har ikki mamlakatda musiqaning tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyani shakllanishidagi o'rni qiyoslanadi.

KALIT SO‘ZLAR: musiqa, muloqot, empatiya, ijodkorlik, kommunikativ kompetensiya, musiqiy mashg'ulotlar, rolli o'yinlar, tabiat bilan tanishish, interaktiv metodlar,

Kirish

Musiqa tarbiyachilar uchun kommunikativ kompetensiya shakllanishida ajralmas vosita hisoblanadi. Musiqa bolalarning his-tuyg'ularini ifoda etish, empatiya rivojlantirish va ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Tarbiyachilar musiqani o'z pedagogik faoliyatlarida qo'llash orqali bolalar bilan muloqotni samarali amalga oshirishi mumkin. Quyidagi holatlar namoyon bo'ladi: **Musiqa va muloqot.** Musiqa, o'zining ko'p qirrali tabiati bilan, tarbiyachilar uchun bolalar bilan muloqot qilishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Musiqiy faoliyatlar orqali tarbiyachilar bolalarga his-tuyg'ularni ifoda etishda yordam berishlari mumkin. Masalan, musiqaning ritm va melodiya orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi, bu esa tarbiyachilar bilan muloqot o'rnatishda qulaylik yaratadi.

Musiqa va empatiya. Musiqa, bolalarda empatiya hissini rivojlantirishga yordam beradi. Tarbiyachilar musiqiy asarlar orqali bolalarga turli his-tuyg'ularni tushunishga va ularga munosabat bildirishga o'rgatishlari mumkin. Masalan, biror musiqiy asarni tinglayotganda, bolalar uning mazmunini muhokama qilib, o'z his-tuyg'ularini ifoda etishadi, bu esa o'zaro muloqotni mustahkamlashga yordam beradi.

Musiqa va ijodkorlik. Musiqa tarbiyachilarga bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Musiqiy mashg'ulotlar orqali bolalar o'z g'oyalarini ifoda etishda, yangi musiqalar yaratishda va musiqiy ijro etishda faol ishtirok etishlari mumkin. Bu jarayon bolalar va tarbiyachilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni mustahkamlab, kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Finlandiya va O'zbekiston kabi ikki turli madaniyat va ta'lim tizimiga ega davlatlarda musiqaning o'rni va ta'siri farq qiladi. Ushbu maqolada har ikki mamlakatda musiqaning tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyani shakllanishidagi o'rni qiyosiy tahlil qilinadi:

Finlandiya: Musiqiy ta'lim va tarbiyachilar

1. **Ta'lim tizimi:** Finlandiya ta'lim tizimi bolalarni ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Musiqiy ta'lim dasturlari bolalar uchun muhimdir va ko'plab maktablarda musiqa darslari taqdim etiladi. Tarbiyachilar musiqiy mashg'ulotlar orqali bolalar bilan muloqotni osonlashtiradi.
2. **Empatiya va his-tuyg'ularni ifoda etish:** Musiqa, bolalarga his-tuyg'ularini ifoda etishda yordam beradi. Tarbiyachilar musiqiy asarlar orqali bolalarning empatiya hissini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.
3. **O'zaro munosabatlar:** Musiqa orqali tarbiyachilar bolalar bilan o'zaro munosabatlarni mustahkamlashadi, bu esa kommunikativ kompetensiyani oshirishga yordam beradi. Bolalar musiqiy mashg'ulotlar davomida o'zaro muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

O'zbekiston: Musiqa va tarbiyachilar:

1. **Ta'lim tizimi:** O'zbekistonda musiqa ta'limi, an'anaviy ravishda, o'ziga xos tarzda rivojlanmoqda. Tarbiyachilar musiqa darslarida milliy musiqani o'rganish orqali bolalarning madaniy identifikatsiyasini mustahkamlashadi.
2. **His-tuyg'ularni ifoda etish:** O'zbekiston musiqasi, bolalarga his-tuyg'ularni ifoda etishda va ularni o'z his-tuyg'ulari bilan tanishtirishda muhim rol o'ynaydi. Tarbiyachilar bolalarni musiqiy asarlarni tinglash va muhokama qilish orqali his-tuyg'ularini ifoda etishga o'rgatishadi.
3. **Jamoaviy faoliyatlar:** O'zbekistonda musiqiy faoliyatlar ko'pincha jamoaviy tarzda o'tkaziladi, bu esa bolalar o'rtasida hamkorlik va o'zaro muloqotni oshirishga yordam beradi. Tarbiyachilar, bolalar bilan birgalikda musiqiy ijro etish jarayonida o'zaro aloqalarni mustahkamlashadi.

Qiyosiy tahlil:

- **Musiqiy ta'lim darajasi:** Finlandiyada musiqiy ta'lim ko'proq tizimli va rivojlangan, bu esa tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyaning yuqori darajada shakllanishiga olib keladi. O'zbekistonda esa musiqa ta'limi an'anaviy usullarga asoslangan bo'lib, bu jarayonda madaniy qiymatlar muhim o'rin tutadi.
- **Empatiya va his-tuyg'ularni ifoda etish:** Ikkala mamlakatda ham musiqa bolalarga his-tuyg'ularini ifoda etishda yordam beradi, lekin Finlandiyada bu jarayon yanada kengaytirilgan va turli musiqiy asarlar orqali amalga oshiriladi. O'zbekistonda esa milliy musiqaga ko'proq e'tibor qaratiladi.
- **Jamoaviy faoliyatlar:** O'zbekistonda musiqiy faoliyatlar jamoaviy tarzda o'tkazilishiga qaramay, Finlandiyada individual va jamoaviy musiqiy faoliyatlar birgalikda olib boriladi. Bu, bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Musiqa tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim vosita sifatida har ikki mamlakatda o'ziga xos o'rin tutadi. Finlandiya musiqiy ta'limda zamonaviy yondashuvni qo'llasa, O'zbekistonda

an'anaviy musiqaning ahamiyati katta. Har ikki mamlakatda musiqaning tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi muloqotni mustahkamlashdagi roli e'tiborga molikdir, ammo yondashuvlar va amaliyotlarda farqlar mavjud.

O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimi bolalarni ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan bir qator metodika-amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Quyida ba'zi misollar keltirishimiz mumkin:

I. Ijodiy faoliyatlar rivojlantirish maqsadida:

San'at va qo'l san'atlari:

- **Mashg'ulot:** Bolalarga turli materiallar yordamida (qog'oz, plastilin, rangli bo'yoqlar) ijodiy asarlarni yaratish taklif etiladi. Masalan, "Tabiat manzarasi" mavzusida rasm chizish.
- **Natija:** Bu jarayonda bolalar o'z fikrlarini ifoda etish, yangi g'oyalar yaratish va individual ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

II. Musiqa mashg'ulotlarini tashkil qilishda:

1. Musiqiy asarlarni ijro etish

Mashg'ulot: Tarbiyachi bolalarga o'zbek xalq qo'shiqlaridan birini (masalan, "Do'redor") o'rganishni taklif etadi. Bolalar qo'shiqni birgalikda ijro etishadi.

Natija: Bu faoliyat bolalarning musiqiy ko'nikmalarini oshiradi, bir-biri bilan hamkorlikda ishlash va ijodiy fikrlash imkoniyatini beradi.

2. Musiqiy o'yinlar

Mashg'ulot: "Musiqlik fitna" o'yini orqali bolalarga musiqiy asarlarini tinglash va ularga mos harakatlarni bajarish taklif etiladi.

Natija: Bolalar musiqaning ritmi va ohangiga mos harakat qilish orqali bir-biri bilan muloqot qilishadi, bu esa kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Qo'shiq yaratish

Mashg'ulot: Tarbiyachi bolalarga o'z his-tuyg'ulari va fikrlarini aks ettiruvchi qo'shiq yozishni taklif qiladi. Bolalar birgalikda yangi so'zlar va melodiylar yaratadilar.

Natija: Bu jarayon bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va o'z fikrlarini ifoda etish ko'nikmalarini oshiradi.

4. Musiqiy asarlarni tahlil qilish

Mashg'ulot: Bolalar turli musiqiy asarlarni tinglab, ularning hissiyotlari, mavzusi va uslubi haqida fikr bildirishadi.

Natija: Bu faoliyat bolalarga fikr almashish, tahlil qilish va muhokama qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

5. Konsert va tadbirlar tashkil etish

Mashg'ulot: Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy konsertlar yoki tadbirlar tashkil etiladi. Bolalar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini ko'rsatish uchun turli musiqiy chiqishlar tayyorlaydilar.

Natija: Ushbu faoliyat bolalarga jamoaviy ishlash, o'zlarini namoyon etish va sahnada ishtirok etish tajribasini beradi, bu esa ularning kommunikativ ko'nikmalarini oshiradi.

6. An'anaviy va zamonaviy musiqalar:

- **Mashg'ulot:** Tarbiyachilar bolalarga o'zbek xalq qo'shiqlarini o'rganishni taklif qiladi, masalan, "Do'rdor" yoki "Lazgi".
- **Natija:** Bolalar musiqiy asarlar orqali o'z his-tuyg'ularini ifoda etishni o'rganadilar, shuningdek, birgalikda ijro etish va musiqiy faoliyatlar orqali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

III. Rolli o'yinlar orqali musiqani rivojlantirish maqsadida:

Madaniy va ijtimoiy rollar:

- **Mashg'ulot:** Bolalar "Maktab" yoki "Oilaviy hayot" mavzularida rol o'yinlar o'ynaydilar. Ular o'zaro muloqot qilib, rollarni bajarishadi (masalan, o'qituvchi, shifokor, ota-ona).
- **Natija:** Bu jarayon bolalar o'rtasida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, ijtimoiy vaziyatlarda qanday harakat qilishni o'rganadilar.

IV. Tabiat bilan tanishishda musiqani o'rni:

Ekologik faoliyatlar:

- **Mashg'ulot:** Bolalar tabiatga sayohatlar uyushtirib, o'simliklar, hayvonlar va ekologik muammolar bilan tanishadilar.
- **Natija:** Ushbu faoliyatlar bolalarda tabiatga nisbatan qiziqishni oshiradi, bir-biri bilan fikr almashish va ekotizim haqidagi bilimlarni rivojlantirishga yordam beradi.

V. Guruh bilan ishlashda musiqadan foydalanish:

Jamoaviy loyihalar:

- **Mashg'ulot:** Tarbiyachilar bolalar bilan birgalikda kichik loyihalar, masalan, "Bizning yashil bog'imiz" yoki "Mening sevimli kitobim" mavzularida ishlashni tashkil etishadi.
- **Natija:** Bolalar bir-birlari bilan hamkorlikda ishlashni, fikr almashishni va jamoa bo'lib ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishni o'rganadilar.

Bunday faoliyatlar bolalarga o'z fikrlarini ifoda etish, bir-biri bilan muloqot qilish va ijodiy ishlar orqali o'zlarini namoyon etish imkoniyatini beradi.

Finlandiya ta'lim tizimining bolalarni ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilganligi, pedagogik yondashuv va metodologiyaga asoslangan muhim omillardir. Ushbu fikrni metodologik jihatdan tahlil qilsak, quyidagi asosiy jihatlarni ko'rib chiqish mumkin:

I. Bolani ijodiy rivojlanishida musiqani o'rni:

Musiqadarslari bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirishda juda muhimdir. Bunday amaliyot ko'proq tayyorlov guruhlarida o'tkaziladi:

1. Yangi g'oyalar yaratish

Mashg'ulotning mazmuni: Tarbiyachilar bolalar bilan birgalikda yangi musiqiy asarlarni yaratishni taklif qilishlari mumkin. Masalan, bolalarga o'zlarining musiqiy motivlarini yozish va ularga turli instrumentlar yordamida qo'shiq yaratishni o'rgatish.

Amaliyot: Tarbiyachi bolalarni guruhlariga bo'lib, har bir guruhga o'z g'oyalarini ifoda etish imkonini beradi. Har bir guruh o'z musiqasini ijro etadi va boshqa guruhlar bilan almashadi, bu orqali bolalar bir-biridan ilhomlanishadi.

2. O'z his-tuyg'ularini ifoda etish

Mashg'ulotning mazmuni: Musiqiy darslarda bolalarga turli his-tuyg'ularni aks ettiruvchi musiqalar tanlab beriladi. Masalan, baxtli, qayg'uli yoki tinchlantiruvchi musiqa asarlarini tinglash.

Amaliyot: Bolalar har bir musiqa asarini tinglaganidan so'ng, o'z his-tuyg'ularini qog'ozga rasm chizish orqali tushirishlari so'raladi. Ushbu jarayon davomida tarbiyachi bolalarga o'z his-tuyg'ularini qanday qilib musiqada ifoda etish mumkinligini tushuntiradi va o'zlarining asarlarini yaratishda ularga yordam beradi.

3. Individual ijod qilish imkoniyati

Mashg'ulotning mazmuni: Musiqa darslarida bolalarga shaxsiy musiqiy asarlarini yaratish uchun vaqt beriladi. Tarbiyachi bolalarga ularning sevimli instrumentlarini tanlash va o'z musiqalarini yozish imkoniyatini beradi.

Amaliyot: Bolalar o'z musiqiy asarlarini tayyorlab, ularni sinfda ijro etishlari so'raladi. Bu jarayonda tarbiyachi bolalarga o'z asarlarini qanday taqdim etishni va qanday qilib o'z ijodlarini yanada rivojlantirishni ko'rsatadi.

Tarbiyachilar, bu jarayonda bolalarga o'z qobiliyatlarini rivojlantirishda yordam berish uchun turli musiqiy asarlarni tanlab, ijro etish jarayonlarini tashkil etadilar. Bu esa bolalarning ijodiy fikrlash va o'z-o'zini ifoda etish qobiliyatlarini yanada oshirishga yordam beradi.

II. Musiqa va bolalar o'rtasidagi kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda ham ahamiyat kasb etadi:

Musiqa bolalar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirishda kuchli vosita hisoblanadi.

Namuna: Jamoaviy musiqiy faoliyat

Mashg'ulotning mazmuni: Tarbiyachi bolalarga birgalikda musiqiy asar ijro etish vazifasini berish orqali ularni hamkorlik qilishga, o'zaro fikr almashishga va jamoaviy ishlashga undaydi. Masalan, bolalar "Do'redor" (O'zbek xalq qo'shig'i) qo'shig'ini ijro etishadi.

Tarbiyachi-pedagogning bolalar bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlarida jamoaviy musiqiy faoliyatlar bolalarga hamkorlik qilish, o'zaro fikr almashish va kommunikativ qobiliyatlarini oshirish imkoniyatlarini beradi. Tarbiyachilar ushbu jarayonni yo'lga qo'yish orqali bolalar uchun samarali va ijodiy muhit yaratadilar:

1. **Hamkorlik va jamoaviylik:** Ushbu mashg'ulot bolalarni birgalikda ishlashga undaydi. Har bir bolaga o'z roli va vazifasi bor, bu esa ularni jamoada ishlashga va bir-biriga yordam berishga o'rgatadi.
2. **O'zaro fikr almashish:** Bolalar ijro etgan musiqani tinglagandan so'ng, o'zaro fikr almashish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu jarayon, ularning muloqot qilish, fikr bildirish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.
3. **Kommunikativ qobiliyatlarning oshishi:** Musiqa faoliyatlari bolalarning o'z fikrlarini erkin ifoda etishiga yordam beradi. Tarbiyachi ushbu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki u bolalarni motivatsiya qiladi va muloqotni qo'llab-quvvatlaydi.
4. **Emotsional bog'lanish:** Musiqa orqali bolalar bir-biriga yaqinlashishadi va emotsional bog'lanish o'rnatadilar. Bu esa ularning o'zaro munosabatlarini mustahkamlaydi.

Xulosa:

Finlandiya va O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimlarida tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyaning shakllanishida musiqa muhim rol o'ynaydi. Ushbu ikki mamlakatdagi yondashuvlar va metodlar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsa-da, umumiy maqsad bir xil — bolalarni ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Musiqa darslari orqali bolalar o'z madaniyatlari bilan tanishadilar, milliy musiqaning ahamiyatini anglaydilar va madaniy identifikatsiyalarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Tarbiyachilar, bolalar uchun turli musiqiy asarlarni tanlab, ularni madaniy kontekstdagi ahamiyatini tushuntirish orqali bolalarning madaniy tajribalarini boyitishadi. Bu, nafaqat bolalarning madaniy identifikatsiyasini, balki boshqa madaniyatlar bilan aloqalarini ham mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. **O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.** (2020). "Maktabgacha ta'lim dasturi".
2. **Xalqlar do'stligi va madaniyatlararo muloqot.** (2018). O'zbekistonning madaniy va ijtimoiy rivojlanishi.
3. **Qodirova, M.** (2021). "Musiqa ta'limi va bolalarning ijodiy qobiliyatlari". O'zbekiston musiqa ta'limi jurnali, 3(2), 45-50. [Musiqa ta'limining bolalar rivojlanishidagi ahamiyati haqida tadqiqot.]
4. **Ruziev, A.** (2019). "Maktabgacha ta'limda musiqiy faoliyatlar va ularning ta'siri". Ta'lim va tarbiya, 2(1), 67-72. [Maktabgacha ta'limda musiqa va ijodiy faoliyatlarning o'zaro bog'liqligi haqida ma'lumotlar.]
5. **Sattorova, N.** (2020). "Bolalar ijodiylikini rivojlantirishda musiqa ta'limining roli". O'zbekiston pedagogika jurnali, 4(3), 30-35. [Bolalar ijodiylikini rivojlantirishdagi musiqa ta'limining ahamiyati haqida maqola.]

Pedagogik yondashuv: Interaktiv metodlar

Finlandiyada ta'lim tizimi interaktiv metodlarga asoslanganligi bolalar o'rtasida samarali muloqot va ijodiy rivojlanish uchun qulay muhit yaratadi. Musiqa darslarida interaktiv metodlardan foydalanish, bolalarning faol ishtirokini ta'minlaydi:

Musiqiy o'yinlar va faoliyatlar

Mashg'ulotning mazmuni: Tarbiyachi bolalarga musiqiy o'yinlar orqali yangi musiqa asarini o'rganishni taklif qiladi. Masalan, "Musiqiy fitna" o'yini.

Amaliyot:

1. **O'yin tayyorgarligi:** Tarbiyachi bolalarga musiqiy asarni tanlab, o'yin qoidalarini tushuntiradi. O'yin davomida bolalar turli rollarni bajarishadi: bir guruh musiqani ijro etadi, boshqa guruh esa musiqiy asarga mos ravishda harakat qiladi.
2. **Musiqiy fitna:** Tarbiyachi musiqani ijro etadi va bolalar o'yin davomida muayyan harakatlarni bajarishlari kerak. Masalan, musiqaning ritmi o'zgarganda, bolalar yangi harakatlarni amalga oshiradilar. Bu, bolalar uchun qiziqarli va dinamik muhit yaratadi.
3. **O'zaro baholash:** O'yin tugagach, bolalar bir-biriga o'z his-tuyg'ulari va ijro etishdagi muvaffaqiyatlarini baham ko'rishadi. Tarbiyachi bu jarayonni muhokama qiladi va har bir bolani fikr bildirishga undaydi.

Ahamiyati:

1. **Faol ishtirok:** Musiqiy o'yinlar bolalarni faol ishtirok etishga undaydi. Ular o'zlarini ijrochilar va tomoshabin sifatida his qilishadi, bu esa o'z-o'zini ifoda etish imkoniyatini oshiradi.
2. **Interaktiv o'zaro munosabat:** Bolalar bir-birlariga e'tibor qaratib, o'zaro fikr almashishadi. Bu jarayon, kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda muhimdir.
3. **Yaratilish va ijodkorlik:** O'yin davomida bolalar o'z g'oyalarini va ijodiy yondashuvlarini ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu, ularning musiqiy fikrlashini va ijodiy qobiliyatlarini oshiradi.
4. **Ijtimoiy ko'nikmalar:** Bolalar jamoada ishlashni, bir-birini qo'llab-quvvatlashni va o'zaro muloqot qilishni o'rganadilar, bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Interaktiv metodlar musiqiy darslarda bolalarning faol ishtirokini ta'minlaydi va o'z-o'zini ifoda etish imkoniyatlarini oshiradi. Musiqiy o'yinlar orqali bolalar bir-birlari bilan bevosita muloqot qilib, ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Tarbiyachilar bu jarayonda muhim rol o'ynab, bolalarni musiqiy faoliyatlarga jalb etish va ularning o'zlarini ifoda etishlariga yordam beradilar.

Madaniy kontekst: Madaniyatni aks ettirish

Musiqa darslari bolalarga o'z madaniyatlari bilan tanishish, milliy musiqaning ahamiyatini anglash va madaniy identifikatsiyalarini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi:

1. Milliy musiqani o'rganish

Misol: O'zbek xalq musiqasi

- **Mashg'ulot:** Tarbiyachi bolalarga O'zbek xalq qo'shiqlarini tanlashni va ularni ijro etishni taklif qiladi. Masalan, "Yalla" yoki "Do'rdor" qo'shiqlarini o'rganish.

- **Tushuntirish:** Tarbiyachi ushbu qo'shiqlarning tarixiy va madaniy kontekstini, ularning qanday vazifalarni bajarganini, odamlar hayotidagi o'rnini tushuntiradi. Bolalar qo'shiq orqali milliy an'analar, urf-odatlar va hayot tarzi bilan tanishadilar.

2. Boshqa madaniyatlar bilan tanishish

Misol: Finn madaniyati

- **Mashg'ulot:** Tarbiyachi bolalarga Fin xalq musiqasini, masalan, "Säkkijärven polka" kabi an'anaviy qo'shiqlarni o'rganishni taklif qiladi.
- **Tushuntirish:** Tarbiyachi bolalarga Fin musiqasining o'ziga xos xususiyatlari va madaniyatidagi ahamiyatini tushuntiradi. Bu orqali bolalar boshqa madaniyatlarni o'rganadilar va ularga nisbatan qiziqishlari ortadi.

3. Musiqa va an'anaviy o'yinlar

Misol: O'zbek xalq o'yinlari

- **Mashg'ulot:** Musiqa darsida tarbiyachi bolalarga an'anaviy O'zbek o'yinlarini, masalan, "Lazgi" yoki "Kelin Qochdi" o'yinlarini o'ynashni taklif qiladi.
- **Tushuntirish:** Har bir o'yin bilan bog'liq qo'shiqlarni ijro etish orqali bolalar o'yinlarning maqsadi va madaniy ahamiyatini tushunadilar. Tarbiyachi bolalar bilan o'yinlar davomida an'anaviy musiqaning o'ziga xosligi haqida muhokama qiladi.

4. Musiqiy asarlarni ijro etish va baholash

Misol: Turli madaniyatlar musiqasini taqqoslash

- **Mashg'ulot:** Tarbiyachi bolalarga turli xalqlarning musiqiy asarlarini tinglashni taklif etadi, masalan, O'zbekiston, Finlandiya va boshqa mamlakatlardan.
- **Tushuntirish:** Bolalar har bir asarni tahlil qilib, ularning qanday farqlanishini va o'ziga xosligini muhokama qiladilar. Bu jarayon bolalar madaniy farqlilikni anglab, o'z madaniyatlariga nisbatan hurmatni oshirishga yordam beradi. Musiqa darslari orqali bolalar o'z madaniyatlari bilan tanishadilar, milliy musiqaning ahamiyatini anglaydilar va madaniy identifikatsiyalarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Tarbiyachilar, bolalar uchun turli musiqiy asarlarni tanlab, ularni madaniy kontekstdagi ahamiyatini tushuntirish orqali bolalarning madaniy tajribalarini boyitishadi. Bu, nafaqat bolalarning madaniy identifikatsiyasini, balki boshqa madaniyatlar bilan aloqalarini ham mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa:

Finlandiya va O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimlarida tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi kommunikativ kompetensiyaning shakllanishida musiqa muhim rol o'ynaydi. Ushbu ikki mamlakatdagi yondashuvlar va metodlar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsa-da, umumiy maqsad bir xil — bolalarni ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishdir.

1. Tarbiyachilar rolidagi farqlar

- **Finlandiyada** tarbiyachilar interaktiv metodlarni qo'llash orqali bolalar bilan bevosita muloqot o'rnatadilar. Musiqa darslari bolalarni ijodiy faoliyatga jalb etish va ularni jamoaviy ishlashga undashga qaratilgan.
- **O'zbekistonda** tarbiyachilar musiqiy faoliyatlarni an'anaviy qadriyatlar va milliy musiqaning ahamiyatini yoritish orqali amalga oshiradilar. Bu bolalarga o'z madaniyatlari bilan tanishish va o'z his-tuyg'ularini ifoda etish imkonini beradi.

2. Musiqaning kommunikativ kompetensiyadagi roli

- **Finlandiyada** musiqa o'quv jarayonida o'zaro hamkorlik va fikr almashishni rag'batlantiradi. Bolalar musiqiy asarlarni ijro etish, muhokama qilish va bir-biriga yordam berish orqali kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantiradilar.
- **O'zbekistonda** musiqa, bolalar o'rtasidagi muloqotni osonlashtiradi va ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi. An'anaviy qo'shiqlar va o'yinlar bolalarning madaniy identifikatsiyasini mustahkamlashga yordam beradi.

3. Ijodiy rivojlanish

- **Finlandiyada** musiqa darslari bolalarning ijodiy qobiliyatlarini oshirishga, yangi g'oyalar yaratishga va o'z his-tuyg'ularini ifoda etishga yordam beradi.
- **O'zbekistonda** bolalar musiqiy faoliyatlar orqali o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar, shuningdek, milliy an'analarni o'z ijodlariga kiritish imkoniyatini qo'lga kiritadilar.

Musiqa O'zbekiston va Finlandiya maktabgacha ta'lim tizimlarida tarbiyachilar va bolalar o'rtasida kommunikativ kompetensiyaning shakllanishida muhim vosita hisoblanadi. Har ikkala mamlakatda ham musiqaning ahamiyati bolalarning ijodiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Biroq, yondashuvlar va metodlar farqli bo'lishi, madaniyat va an'analar bilan bog'liq ravishda o'zgarishi mumkin. Bu esa musiqaning tarbiyachilar va bolalar o'rtasidagi muloqotni kuchaytirishdagi o'rnini yanada qiziqarli va samarali qiladi.